

TÍNH NỀ NẾP GIA PHONG CỦA THANH NIÊN HUẾ HIỆN NAY

PHÙNG ĐÌNH MÃN - Trung tâm Giáo dục thường xuyên - Đại học Huế
ĐINH THỊ HỒNG VÂN - Trường Đại học Sư phạm - Đại học Huế

Tóm tắt: Tính nề nếp gia phong được đánh giá là nét tính cách đặc trưng và nổi bật của người Huế. Dữ liệu thu thập được từ 1.600 thanh niên Huế cho thấy nét tính cách này được thể hiện khá rõ. Tính nề nếp, gia phong chịu sự chi phối bởi yếu tố giáo dục gia đình. Trong các biểu hiện của tính nề nếp gia phong ở thanh niên Huế, ý thức sum họp gia đình và sự mong muốn quay quần bên mâm cơm với người thân được thể hiện rõ nhất. Tính nề nếp gia phong là một nét tính cách rất đáng được trân trọng của thanh niên Huế, các gia đình Huế cần chú trọng giáo dục cho con cháu.

Từ khóa: Nề nếp gia phong; tính cách; thanh niên Huế.

(Nhận bài ngày 16/5/2016; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 10/6/2016; Duyệt đăng ngày 24/6/2016)

1. Đặt vấn đề

Thừa Thiên Huế là một tỉnh thành nằm ở vùng duyên hải Bắc miền Trung, một vùng đất văn hiến có bề dày lịch sử - văn hóa lâu đời và đặc sắc. Theo nhận xét của nhiều nhà nghiên cứu, văn hóa, tính cách của người Huế có một nét rất riêng [1]. Phan Hữu Dật khi nói về văn hóa Huế đã thể hiện sự đồng cảm của mình với những nhận định này và ông còn nhấn mạnh: “Hiếm có một dân tộc nào trên thế giới, hiếm có một vùng của đất nước nào trên địa cầu cũng như trong nước ta mà tính cách con người được cảm nhận độc đáo, phong phú, đa dạng đến kì lạ như xứ Huế” [2].

Nề nếp (hay còn gọi là nền nếp) được hiểu là những quy định và thói quen để duy trì trật tự ổn định trong sinh hoạt [3]. Gia phong là từ Hán Việt. Gia nghĩa là nhà, phong là nề nếp, khuôn phép giáo dục... Từ điển Hán Việt giản yếu cũng giải nghĩa gia phong là: “Thói nhà: Tập quán, giáo dục trong gia tộc”. Đồng nhất với quan điểm này, Từ điển Tiếng Việt cũng cho rằng gia phong là thói nhà, nề nhà. Từ những nghĩa gốc cơ bản đó, tính nề nếp gia phong được hiểu là thói quen giữ gìn một cách có trật tự, kỉ luật những lễ lối, nề nhà [4].

Khi nói về người Huế, tính nề nếp gia phong được xem là một trong những nét tính cách đặc trưng, nổi bật nhất; được các gia đình Huế tập trung giáo dục cho con cháu. Huế ở tâm điểm của miền Trung đất nước, lại có thêm thời kì hơn 140 năm là trung tâm chính trị của nhà nước phong kiến, từng thu hút nhân tài, vật lực, giá trị văn hoá của cả nước. Cho nên, trên nhiều phương diện, người Huế luôn cố gắng duy trì các khuôn phép, chuẩn mực truyền thống trước đây. Tiến Đạt trong bài viết “Tính cách người Huế” cũng đã viết: “Bước vào các gia đình Huế, người ta sẽ cảm nhận ngay được rằng người Huế sống rất có phép tắc từ già tới trẻ, từ đàn ông con trai đến đàn bà con gái, tất cả tuân theo một khuôn phép đã có trước đó từ rất lâu đó chính là truyền thống nề nếp gia phong. Người lớn tuổi được kính trọng và đề cao, lớp trẻ chỉ cần đi vào nhà thấy khách đến chơi là phải thưa, đi thì phải xin phép gia đình và khách” [3].

Trong bối cảnh hội nhập văn hóa, công nghiệp hóa - hiện đại hóa đất nước cũng như việc triển khai các nhiệm vụ kinh tế - xã hội mới, liệu tính nề nếp gia phong đặc trưng này có còn được giữ nguyên trong tầng lớp thanh niên trẻ tuổi hay không là một vấn đề đáng quan tâm. Để làm rõ điều này, cần có những nghiên cứu khảo sát trên diện rộng nhằm đánh giá một cách khách quan và toàn diện. **Nghiên cứu này được tài trợ bởi Quỹ Phát triển Khoa học và Công nghệ Quốc gia (NAFOSTED) trong đề tài mã số V11.1-2013.19.**

2. Kết quả nghiên cứu về tính nề nếp gia phong của thanh niên Huế hiện nay

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Để đánh giá tính nề nếp gia phong của thanh niên Huế, nghiên cứu sử dụng phương pháp chủ đạo là điều tra bằng bảng hỏi. Bảng hỏi bao gồm có 09 items thể hiện tính nề nếp gia phong ở một số khía cạnh cơ bản trong đời sống cá nhân. Mỗi item có 5 mức độ để khách thể lựa chọn với kết quả định tính được chuyển sang định lượng như sau: 1 = hoàn toàn không đồng ý; 2 = không đồng ý; 3 = phân vân; 4 = đồng ý; 5 = hoàn toàn đồng ý. Với những item nghịch, điểm số được tính: 5 = hoàn toàn không đồng ý; 4 = không đồng ý; 3 = phân vân; 2 = đồng ý; 1 = hoàn toàn đồng ý.

Bên cạnh đó, chúng tôi còn sử dụng thêm phương pháp tình huống để thu thập thêm những thông tin bổ trợ nhằm đánh giá cụ thể và rõ ràng hơn về những biểu hiện của tính nề nếp gia phong của thanh niên Huế hiện nay.

Kết quả khảo sát được xử lí bằng phần mềm SPSS phiên bản 15.0 và được phân tích thông qua phương pháp thống kê mô tả (tần suất, điểm trung bình, độ lệch chuẩn) và thống kê suy luận (phân tích so sánh).

2.2. Khách thể nghiên cứu

Khách thể nghiên cứu chính là 1.600 thanh niên Huế từ 18 đến 25 tuổi, gồm học sinh, sinh viên và công nhân viên chức. Thanh niên Huế trong nghiên cứu này được hiểu là thanh niên gốc Huế. Việc xác định thanh niên gốc Huế được dựa trên hai tiêu chí cơ bản sau:

- Về mặt địa lí: Hiện đang sinh sống trong địa phận vùng văn hóa Huế. Phía Bắc kéo đến thôn Giáp Tây, xã Điền Hương, huyện Phong Điền; phía Nam kéo đến xã Nhật Thượng, huyện Nam Đông; phía Tây kéo đến xã Hồng Thủy, huyện A Lưới; phía Đông kéo đến thị trấn Lăng Cô, huyện Phú Lộc.

- Về mặt lí lịch nhân thân: Sinh ra và lớn lên trong gia đình có ít nhất ba thế hệ là người Huế, tính từ phía họ nội.

Ngoài ra, nghiên cứu còn trưng cầu ý kiến về tính nề nếp gia phong của thanh niên Huế trên 177 người đến từ các tỉnh thành khác, có thời gian dài sinh sống ở Huế. Những ý kiến của nhóm quan sát này là cơ sở để đánh giá khách quan và toàn diện hơn về tính nề nếp gia phong của thanh niên Huế.

2.3. Kết quả nghiên cứu

Mỗi một gia đình đều đặt ra những khuôn phép, quy định về nề nếp riêng để giáo dục cho con cháu. Nề nếp gia phong của các gia đình Huế thể hiện rõ ở các khía cạnh như: Cung cách ứng xử, ăn nói có phép tắc giữa các thành viên trong gia đình; coi trọng hiếu nghĩa, sum họp gia đình; có ý thức giữ gìn, phát huy các truyền thống gia đình... Số liệu ở Bảng 1 cho thấy khá nhiều thanh niên Huế lựa chọn mức độ “đồng ý” với các biểu hiện của tính nề nếp gia phong. Điều đó chứng tỏ tính nề nếp gia phong thể hiện khá rõ trong hành vi của thanh niên Huế.

Bảng 1: Các biểu hiện tính nề nếp gia phong của thanh niên Huế

TT	Các biểu hiện của tính nề nếp gia phong	ĐTB	ĐLC
1*	Tôi thấy việc xưng hô lễ phép với những người thân trong gia đình thật sự không cần thiết.	3,99	1,146
2*	Tôi thấy không nên quá nặng nề về việc giữ gìn phép tắc, tôn ti trật tự trong gia đình.	3,69	1,194
3*	Nhiều lúc tôi cảm thấy việc hiếu nghĩa với ông bà, cha mẹ là gánh nặng với tôi.	4,10	1,104
4	Tôi coi trọng (nhớ ngày, có mặt, tham gia phụ việc...) việc thờ phụng, cúng kị của gia đình, dòng họ, gia tộc.	3,77	0,993
5	Tôi thích sum họp gia đình mỗi dịp lễ, tết.	4,36	0,920
6	Tôi thích ăn cơm với những người thân trong gia đình.	4,29	0,946
7*	Việc giữ gìn và phát huy truyền thống gia đình không phải là trách nhiệm chính của tôi.	3,71	1,190
8	Tôi có ý thức bảo vệ thanh danh gia đình, dòng tộc để tránh điều tiếng cho gia đình.	3,98	0,922

9	Tôi chú trọng phát triển cá nhân, phát huy và bảo vệ truyền thống gia đình hơn là quan tâm đóng góp vào sự phát triển của cộng đồng, sự hưng thịnh của xứ Huế.	2,93	1,107
Chung		3,87	0,562

(Chú thích: *: Những item đảo ngược; ĐTB: Điểm trung bình (1 ≤ ĐTB ≤ 5); ĐLC: Độ lệch chuẩn).

Xét một cách cụ thể, biểu hiện giữ gìn truyền thống sum họp, quây quần với những người thân trong gia đình được thể hiện rõ nhất ở thanh niên Huế. 87,7% “đồng ý” và “rất đồng ý” với nhận định rằng bản thân “thích sum họp gia đình mỗi dịp lễ, tết”. Tương tự, ở nhận định bản thân “thích ăn cơm với những người thân trong gia đình”, phần lớn tỉ lệ thanh niên Huế lựa chọn mức độ “đồng ý” và “rất đồng ý” (85,6%).

Tính cách của con người không chỉ thể hiện ở thái độ mà còn bộc lộ qua hành vi. Trước tình huống giả định: “Từ trước đến nay, Tết đến, bạn đều ở nhà, sum họp với gia đình, tuy nhiên, năm nay, nhóm bạn thân mời bạn đi du lịch, bạn sẽ...”, chỉ có 17,7% thanh niên Huế là “vui vẻ, đồng ý nhận lời tham gia vì thời gian qua đã ở nhà với gia đình nhiều”; hơn một nửa là “suy nghĩ, dò xét ý kiến của những người trong gia đình rồi quyết định đi hay không đi” (58,3%); đặc biệt 24% thanh niên “tự chối lập tức, không suy nghĩ, bởi nhất định tết phải sum họp với gia đình”. Kết quả lựa chọn các phương án của tình huống giả định đã cho thấy ý thức sum họp với gia đình của thanh niên Huế khá cao.

Trong phương án “suy nghĩ, dò xét ý kiến của những người trong gia đình, rồi quyết định đi hay không đi”, ý thức sum họp vẫn được đặt lên hàng đầu, song nếu mọi người trong gia đình thoải mái, không khắt khe thì vẫn có thể quyết định đi du lịch với bạn bè. Việc hơn một nửa thanh niên Huế được khảo sát lựa chọn phương án này thể hiện rõ khá nhiều thanh niên đã biết dung hòa giữa việc giữ gìn truyền thống sum họp ngày tết của gia đình với nhu cầu của bản thân. Người Huế nổi tiếng với việc giữ gìn các truyền thống gia phong nhưng sự cởi mở trong việc để ý đến nhu cầu bản thân của thanh niên Huế phản ánh phần nào sự biến đổi về tư tưởng của thanh niên Huế. Nếu xét đến sự cân bằng tâm lí thì sự biến đổi này là tích cực, có thể giúp con người vừa giữ gìn được gia phong vừa tạo ra sự thoải mái về tâm lí.

Tính nề nếp gia phong của thanh niên Huế còn thể hiện rõ qua sự hiếu nghĩa với ông bà, cha mẹ. Hiếu nghĩa bắt nguồn từ tiếng Hán Việt, tức là nuôi dưỡng, chăm sóc và thờ kính ông bà, cha mẹ từ vật chất đến tinh thần. Hiếu nghĩa được thể hiện qua những hành vi như nghe theo những lời răn dạy về điều hay lẽ phải của ông bà, cha mẹ; chăm sóc, yêu thương ông bà, cha mẹ; không làm ông bà, cha mẹ buồn phiền; thờ cúng tận tâm... 78,6% thanh niên Huế không cho rằng “việc hiếu nghĩa với ông bà, cha mẹ là gánh nặng” với mình. Tuy nhiên, vẫn còn 11,9% thanh niên “đồng ý” và “rất đồng ý” với nhận

định “Nhiều lúc tôi cảm thấy việc hiếu nghĩa với ông bà, cha mẹ là gánh nặng với tôi”. Sự bận rộn của cuộc sống hiện đại cũng như sự phức tạp của các lễ nghi do ảnh hưởng của chế độ phong kiến đã khiến một bộ phận nhỏ thanh niên có biểu hiện như vậy, song nhìn chung, xu hướng chủ đạo là sự thực hiện hành vi hiếu nghĩa một cách nhẹ nhàng ở thanh niên Huế. Đây là truyền thống tốt đẹp, đáng trân trọng, cần được giữ gìn.

Giữ gìn phép tắc nghiêm ngặt trong giao tiếp, ứng xử là một nét rất đặc trưng của người Huế. Dữ liệu ở Bảng 1 cho thấy thanh niên Huế rất coi trọng vấn đề này. 74,5% thanh niên Huế không cho rằng “việc xưng hô lễ phép với những người thân trong gia đình thật sự không cần thiết”; 63,2% “không đồng ý” và “rất không đồng ý” với nhận định “không nên quá nặng nề về việc giữ gìn phép tắc, tôn ti trật tự trong gia đình”. Điều này có nghĩa, phần lớn thanh niên Huế nhận thấy cần thiết xưng hô lễ phép với những người thân và cần phải giữ phép tắc, tôn ti trật tự trong gia đình.

Đối với những người đến từ tỉnh thành khác sống ở Huế, những biểu hiện trên của thanh niên Huế được đánh giá như thế nào? Số liệu ở Bảng 2 chỉ ra rằng, họ cũng đánh giá biểu hiện này thể hiện khá rõ ở thanh niên Huế. Tuy nhiên, nhiều biểu hiện ở mức độ thấp hơn so với tự đánh giá của thanh niên Huế. Theo đánh giá nhóm khách thể quan sát, ý thức sum họp, quây quần bên gia đình, sự hiếu nghĩa cũng như sự xưng hô lễ phép không cao bằng như thanh niên Huế tự đánh giá. Sự

biến đổi của xã hội hiện đại, sự cởi mở với thế giới bên ngoài, có thể khiến cho một số truyền thống, quy cách trong ứng xử của thanh niên Huế không còn đậm nét như người Huế xưa. Đây có thể là lí do cho sự đánh giá chênh lệch này giữa hai nhóm khách thể.

Một trong những biểu hiện cơ bản của gia phong người Huế là ý thức dòng tộc rất cao. Điều này được thể hiện qua việc chú trọng việc thờ phụng, cúng kị của gia đình, dòng họ, gia tộc; giữ gìn và phát huy truyền thống gia đình; ý thức bảo vệ thanh danh gia đình, dòng tộc để tránh điều tiếng cho gia đình... Dữ liệu khảo sát ở Bảng 1 cho thấy những biểu hiện này được thể hiện khá rõ ở thanh niên Huế. Kết quả từ tình huống đo nghiệm cũng khá thống nhất với điều này. Với tình huống: “Thời gian tham gia vào một hoạt động thiện nguyện rất có ý nghĩa (thăm trại trẻ mồ côi, chăm sóc người già neo đơn, giúp đỡ dân nghèo sau thiên tai)... trùng với ngày kị trong dòng họ của bạn”, 64,0% thanh niên Huế đã lựa chọn phương án: “tới chỗ kị một tí, hoặc đến thắp hương trước đó rồi đi tham gia hoạt động thiện nguyện”, 17,2% thanh niên “tới chỗ kị, không tham gia hoạt động thiện nguyện vì việc họ tộc quan trọng hơn; có nhiều người tham gia vào hoạt động thiện nguyện, bạn có vắng mặt cũng không sao”, chỉ có 18,8% “tham gia vào hoạt động thiện nguyện, không về kị vì nghĩ rằng năm nào mình cũng có mặt ở ngày kị này rồi, vắng một lần không sao”. Như vậy, ý thức dòng tộc, coi trọng việc thờ cúng được thể hiện rõ nét ở thanh niên Huế. Thậm chí, nhóm khách thể đến từ tỉnh thành khác

Bảng 2: Sự khác biệt giữa đánh giá về tính nề nếp, gia phong của thanh niên Huế và những người đến từ các tỉnh thành khác sống ở Huế

TT	Các biểu hiện của tính nề nếp gia phong	Thanh niên Huế (n=1600)		Người quan sát (n=177)		t(1775)
		ĐTB	ĐLC	ĐTB	ĐLC	
1	Tôi thấy việc xưng hô lễ phép với những người thân trong gia đình thật sự không cần thiết.	3,99	1,146	3,71	0,913	3,82***
2	Tôi thấy không nên quá nặng nề về việc giữ gìn phép tắc, tôn ti trật tự trong gia đình.	3,69	1,194	3,83	0,849	-2,04*
3	Nhiều lúc tôi cảm thấy việc hiếu nghĩa với ông bà, cha mẹ là gánh nặng với tôi.	4,10	1,104	3,79	0,837	4,53***
4	Tôi coi trọng (nhớ ngày, có mặt, tham gia phụ việc...) việc thờ phụng, cúng kị của gia đình, dòng họ, gia tộc.	3,77	0,993	4,08	0,808	-4,71***
5	Tôi thích sum họp gia đình mỗi dịp lễ, tết.	4,36	0,920	4,08	0,772	4,43***
6	Tôi thích ăn cơm với những người thân trong gia đình.	4,29	0,946	3,82	0,820	7,08***
7	Việc giữ gìn và phát huy truyền thống gia đình không phải là trách nhiệm chính của tôi.	3,71	1,190	3,93	0,826	-3,09***
8	Tôi có ý thức bảo vệ thanh danh gia đình, dòng tộc để tránh điều tiếng cho gia đình.	3,98	0,922	4,06	0,729	-1,21
9	Tôi chú trọng phát triển cá nhân, phát huy và bảo vệ truyền thống gia đình hơn là quan tâm đóng góp vào sự phát triển của cộng đồng, sự hưng thịnh của xứ Huế.	2,93	1,107	3,57	0,940	-7,41***
Chung		3,87	0,562	3,87	0,544	-0,10

(Chú thích: *: $p < 0,05$; ***: $p < 0,001$)

còn đánh giá các biểu hiện này ở thanh niên Huế cao hơn so với tự đánh giá của thanh niên Huế (Bảng 2).

Tuy nhiên, tính cách có tính hai mặt, quá tập trung vào gia tộc có thể sẽ dẫn đến ít quan tâm đến sự phát triển của cộng đồng. Chỉ có 39,1% thanh niên Huế không cho rằng: *"Tôi chú trọng phát triển cá nhân, phát huy và bảo vệ truyền thống gia đình hơn là quan tâm đóng góp vào sự phát triển của cộng đồng, sự hưng thịnh của xứ Huế"*. Số thanh niên còn lại chọn phương án "phân vân", "đồng ý" và "rất đồng ý" với nhận định trên. Nhóm khách thể đến từ các tỉnh thành khác đồng ý rất cao với nhận định này, 74,8% khách thể cho rằng thanh niên Huế *"chú trọng phát triển cá nhân, phát huy và bảo vệ truyền thống gia đình hơn là quan tâm đóng góp vào sự phát triển của cộng đồng, sự hưng thịnh của xứ Huế"*. Huế đang trong bối cảnh chung của cả nước là hòa nhập với thế giới, phát triển kinh tế - xã hội phồn vinh, tinh thần gia tộc tạo ra đặc sắc riêng trong văn hóa nhưng nó cũng có thể gây ra những cản trở nhất định. Thanh niên Huế cần ý thức được rằng ý thức phát triển gia tộc là cần thiết nhưng không vì thế mà không tập trung nhiều vào phát triển cộng đồng bởi lẽ đây là mối quan hệ cộng hưởng, sự phát triển cộng đồng sẽ tạo điều kiện cho gia tộc phát triển.

3. Kết luận

Nề nếp gia phong là một trong những nét tính cách đặc trưng, nổi bật của người Huế. Kết quả nghiên cứu cho thấy nét tính cách này được thể hiện khá rõ ở thanh niên Huế. Trong xã hội hiện đại hiện nay, trước tình trạng suy thoái đạo đức trong một bộ phận thanh thiếu niên, ý thức giữ gìn nề nếp gia phong của thanh niên Huế rất đáng được trân trọng. Các gia đình cần tiếp tục chú trọng giáo dục nét tính cách này cho con cháu. Để thanh niên Huế có thể hòa nhập tốt với xã hội hiện đại, thanh niên Huế một mặt cần coi trọng truyền thống gia đình, sự bền vững của gia tộc nhưng mặt khác cần quan tâm nhiều hơn đến sự phát triển của cộng đồng, sự hưng thịnh của xứ Huế.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Vũ Dũng, (2009), *Tâm lí học dân tộc*, NXB Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
- [2]. Phan Hữu Dật, (1992), *Một số vấn đề dân tộc Việt Nam*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [3]. Bùi Đức Tịnh, (2002), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Văn hóa Thông tin.
- [4]. Tiễn Đạt, (2011), *Tính cách người Huế*, tại <http://huecity.com.vn/>.

FAMILY DECENCY OF HUE YOUTH

Phung Dinh Man
Center for Continuing Education – Hue University

Dinh Thi Hong Van
Hue University's College of Education

Abstract: Family decency was considered as typical characteristics of Hue people. Data collected from 1,600 young Hue people clearly expressed this feature. This feature was affected by family traditions, among which, awareness of family reunion and the desire to relatives gathering with meals were clearly expressed. Family decency is a very worthy trait of Hue youth and Hue families should focus on education for children.

Keywords: Family decency; characteristics; Hue youth.